

ZO'ROVONLIKGA UCHRAGAN BOLALAR OILASINI PSIXOLOGIK JIHATADAN QO'LLAB QUUVVATLASH

G.N.Ergasheva¹

1. Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Ijtimoiy psixologiya ta'lim yo'nalishi tayanch doktranti
<https://orcid.org/0009-0003-7586-2019> UDK: 159.922.7:364.62

Mas'ul muallif: Ergasheva
Gullolaxon Nosirjon qizi, Mirzo
Ulug'bek nomidagi O'zbekiston
Milliy universiteti Ijtimoiy
psixologiya ta'lim yo'nalishi
tayanch doktranti
<https://orcid.org/0009-0003-7586-2019> UDK: 159.922.7:364.62.

e-mail: E-
mail: gullolaergasheva927@gmail.com

Accepted: 08 Avgust 2026
Published: 08 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the
author(s). Licensee Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Ergasheva, G. N.
ZO'ROVONLIKGA UCHRAGAN
BOLALAR OILASINI PSIXOLOGIK
JIHATADAN QO'LLAB
QUUVVATLASH / G. N. Ergasheva //
Buxoro xalqaro universiteti ilmiy
axborotnomasi. — 2026. — T. 7, №
1. — B. 406–409.

Annotatsiya. Mazkur maqolada zo'ravonlikka uchragan bolalar oilalarini psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlashning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilingan. Bolalarga nisbatan zo'ravonlikning oila va bola psixikasiga ta'siri, oilaviy munosabatlarning buzilishi hamda ularni bartaraf etishning psixologik mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, John Bowlby, Murray Bowen, Carl Rogers, Albert Bandura va boshqa olimlarning nazariyalari asosida oilaviy terapiya, psixologik konsultatsiya, emotsional regulatsiya va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning ahamiyati ochib berilgan. Maqolada BMT, MDH davlatlari hamda O'zbekistonda bolalarni zo'ravonlikdan himoya qilish va ularning oilalariga kompleks yordam ko'rsatish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: zo'ravonlik, bola, oila, psixologik qo'llab-quvvatlash, oilaviy terapiya, emotsional regulatsiya, psixologik reabilitatsiya, ijtimoiy himoya, travma, oilaviy munosabatlar, stress, emotsional kuyish, bola huquqlari, ijtimoiy xizmatlar.

ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПОДДЕРЖКА СЕМЕЙ ДЕТЕЙ, ПОСТРАДАВШИХ ОТ НАСИЛИЯ

Аннотация. В данной статье проанализированы теоретические и практические основы психологической поддержки семей детей, пострадавших от насилия. Рассмотрены влияние насилия на психику ребенка и семейную систему, нарушения семейных отношений, а также психологические механизмы их преодоления. Кроме того, на основе теорий Джона Боулби, Мюррея Боуэна, Карла Роджерса, Альберта Бандуры и других ученых раскрыта значимость семейной терапии, психологического консультирования, эмоциональной регуляции и социальной поддержки. В статье также проанализированы меры, реализуемые ООН, странами СНГ и Республикой Узбекистан по защите детей от насилия и оказанию комплексной помощи семьям, оказавшимся в трудной жизненной ситуации.

Ключевые слова: насилие, ребенок, семья, психологическая поддержка, семейная терапия, эмоциональная регуляция, психологическая реабилитация, социальная защита, травма, семейные отношения, стресс, эмоциональное выгорание, права ребенка, социальные услуги.

PSYCHOLOGICAL SUPPORT FOR FAMILIES OF CHILDREN WHO HAVE EXPERIENCED VIOLENCE

Abstract. This article analyzes the theoretical and practical foundations of psychological support for families of children who have experienced violence. The impact of violence on the child's psyche and family system, the disruption of family relationships, and psychological mechanisms for overcoming these consequences are discussed. Furthermore, based on the theories of John Bowlby, Murray Bowen, Carl Rogers, Albert Bandura, and other scholars, the importance of family therapy, psychological counseling, emotional regulation, and social support is highlighted. The article also examines measures implemented by the United Nations, CIS countries, and the Republic of Uzbekistan to protect children from violence and to provide comprehensive assistance to affected families.

Keywords: violence, child, family, psychological support, family therapy, emotional regulation, psychological rehabilitation, social protection, trauma, family relationships, stress, emotional burnout, child rights, social services.

Kirish. Bugungi kunda bolalarga nisbatan zo'ravonlik nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy-psixologik muammo sifatida ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Zo'ravonlikka uchragan bolalarda qo'rquv, xavotir, depressiya, o'ziga bo'lgan ishonchning pasayishi, ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklari kabi salbiy holatlar kuzatiladi. Bunday holatlar nafaqat bolaning ruhiy salomatligiga, balki uning keyingi shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasida bolalarni zo'ravonlikning barcha shakllaridan himoya qilish va ularga sifatli ijtimoiy yordam ko'rsatish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri etib belgilangan.

Vazirlar Mahkamasining 2026-yil 9-fevraldagi 48-son qarori zo'ravonlikdan jabrlangan, o'ziga nisbatan zo'ravonlik sodir etilishi xavfi ostida bo'lgan hamda ijtimoiy jihatdan xavfli ahvolda bo'lgan bolalar va ularning oilalariga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish tartibini belgilaydi. Mazkur hujjat har bir bola uchun individual himoya rejalarini ishlab chiqish, kompleks rehabilitatsiya xizmatlarini tashkil etish hamda xavfsiz muhit yaratishni nazarda tutadi.

Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 27-dekabrda 893-son qarori esa yetim bolalar va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalarni joylashtirish shakllarini tartibga solish orqali ushbu tizimni yanada takomillashtiradi hamda oilaviy tarbiya va ijtimoiy integratsiyaning ustuvorligini belgilaydi.

Mazkur normativ-huquqiy hujjatlar, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 24-dekabrda PF-256-son Farmoni bilan tasdiqlangan 2026–2030-yillarga mo'ljallangan Bolalarni zo'ravonlikning barcha shakllaridan himoya qilish strategiyasi bolalar manfaatlarini ta'minlash, ularning huquqlarini himoya qilish va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish uchun mustahkam huquqiy asos yaratadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Zamonaviy jamiyatda globallashtirish jarayonlari, iqtisodiy qiyinchiliklar, oilaviy nizolarning ortishi hamda ota-onalarning emotsional zo'riqligi oiladagi psixologik muhitga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada ayrim oilalarda bolalarga nisbatan shafqatsiz munosabat, e'tiborsizlik va zo'ravonlik holatlari yuzaga kelmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ota-onalarning stress, xavotir, depressiya va emotsional kuyish holatlari bolalar bilan munosabatlarning buzilishiga hamda oiladagi ziddiyatlarning kuchayishiga sabab bo'ladi. Shu nuqtai nazardan, zo'ravonlikka uchragan bolalar oilasini psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash, ota-onalarning psixologik savodxonligini oshirish, oilada sog'lom emotsional muhitni shakllantirish hamda bola va ota-ona o'rtasidagi ishonchli munosabatlarni tiklash masalalari bugungi kunning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Mazkur muammoning ilmiy va amaliy jihatdan o'rganilishi bolalar farovonligini ta'minlash, oiladagi zo'ravonlikning oldini olish hamda sog'lom avlodni tarbiyalash uchun muhim ahamiyatga ega.

Psixologiya fanida bolaning sog'lom rivojlanishi avvalo oiladagi psixologik muhit bilan bog'liqligi ta'kidlanadi. Zo'ravonlikka uchragan bolalarda emotsional beqarorlik, xavotir, depressiv holatlar, o'ziga bahoning pasayishi, tajovuzkorlik yoki ijtimoiy yakkalanish kabi salbiy oqibatlar kuzatiladi. Shu sababli zamonaviy psixologiyada zo'ravonlikka uchragan bolaga yordam ko'rsatishda faqat bolaning o'zi emas, balki uning oilasi bilan ham kompleks ishlash zarurligi e'tirof etiladi.

Amerikalik olim John Bowlby bog'lanish nazariyasida bolaning ota-onasi bilan o'rnatgan hissiy aloqasi uning butun keyingi psixologik rivojlanishiga ta'sir qilishini asoslab bergan. Olimning fikricha, ota-onaning mehr-muhabbati va hissiy qo'llab-quvvatlashi bolaning xavfsizlik hissiini shakllantiradi. Zo'ravonlik mavjud oilalarda esa bu bog'lanish buziladi va bola dunyoni xavfli muhit sifatida qabul qila boshlaydi.

Lev Vygotskiyning madaniy-tarixiy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, bolaning psixik rivojlanishi ijtimoiy munosabatlar jarayonida shakllanadi. Agar oilada zo'ravonlik, nizolar va emotsional sovuqlik mavjud bo'lsa, bu holat bolaning shaxsiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli psixologik yordamning asosiy maqsadi oiladagi sog'lom muloqot va emotsional yaqinlikni tiklashdan iborat.

Oilaviy tizim nazariyasi asoschisi Murray Bowen oilani yagona psixologik tizim sifatida ko'rib, undagi bir a'zoning muammosi butun oilaga ta'sir qilishini ta'kidlagan. Zo'ravonlikka uchragan bolalar oilasida kuzatiladigan muammolar ham faqat bolaning emas, balki butun oilaviy tizimning izdan chiqqanligini ko'rsatadi. Shu sababli oilaviy terapiya va tizimli yondashuv bunday oilalar bilan ishlashda muhim ahamiyatga ega.

Tahlil va natijalar. BMT va xalqaro tashkilotlarning yondashuvlari. BMT tomonidan 1989-yilda qabul qilingan Bola huquqlari to'g'risidagi konvensiyada bolalarni barcha turdagi jismoniy va ruhiy zo'ravonliklardan himoya qilish davlatlarning ustuvor vazifasi sifatida belgilangan. Mazkur hujjat bolalarning xavfsiz oilaviy muhitda yashash huquqini kafolatlaydi.

UNICEF ekspertlarining fikricha, zo'ravonlikka uchragan bolalarni rehabilitatsiya qilishda travmaga yo'naltirilgan psixologik yordam, oilaviy maslahatlar va ota-onalarning emotsional kompetensiyasini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Xalqaro tajribada bolaning psixologik tiklanishi uchun xavfsiz muhit yaratish, uning hissiy ehtiyojlarini qondirish va oila ichidagi qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish asosiy vazifalar sifatida qaraladi.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ekspertlari ham bolalarga nisbatan zo'ravonlikning oqibatlari uzoq muddat davom etishini ta'kidlaydi. Ular orasida ruhiy buzilishlar, ijtimoiy moslashuv qiyinchiliklari, xavotir va depressiv sindromlarning rivojlanishi alohida o'rin tutadi. Shu sababli psixologik yordam imkon qadar erta bosqichda ko'rsatilishi tavsiya etiladi.

MDH davlatlari tajribasida oilani psixologik qo'llab-quvvatlash. MDH mamlakatlarida bolalarga nisbatan zo'ravonlikning oldini olish va jabrlangan oilalarni rehabilitatsiya qilish bo'yicha turli dasturlar amalga oshirilmoqda. Rossiya, Belarus va Qozog'istonda oilaviy inqiroz markazlari faoliyat yuritib, ularda psixologik diagnostika, oilaviy maslahat va rehabilitatsiya xizmatlari ko'rsatiladi.

Rossiyalik olim R.V.Ovcharova oiladagi emotsional qo'llab-quvvatlash bolaning psixologik salomatligini belgilovchi eng muhim omillardan biri ekanligini ta'kidlaydi. Uning fikriga ko'ra, ota-onaning hissiy beqarorligi, stress va agressiyasi ko'pincha bolalarga nisbatan zo'ravonlikning asosiy sabablaridan biri hisoblanadi.

I.V.Dubrovina esa bolalar bilan ishlashda profilaktik yondashuvning ahamiyatini alohida qayd etadi. Uning tadqiqotlarida psixologik savodxonlikni oshirish, ota-onalarni emotsional boshqaruv ko'nikmalariga o'rgatish va oilaviy muloqotni rivojlantirish zo'ravonlikning oldini olishda samarali vosita sifatida ko'rsatilgan.

O'zbekistonda zo'ravonlikka uchragan bolalar oilalarini qo'llab-quvvatlash tizimi. O'zbekistonda so'nggi yillarda bolalarni himoya qilish va oilalarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator huquqiy hamda amaliy mexanizmlar yaratildi.

Mamlakatimizda "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari, maktab psixologlari, mahalla tizimi va vasiylik organlari orqali bolalarga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatish yo'lga qo'yilgan.

Zo'ravonlikka uchragan bolalar oilalarini psixologik qo'llab-quvvatlashning amaliy yo'nalishlari:

Psixologik diagnostika va oilaviy muammolarni aniqlash;

Individual va oilaviy konsultatsiyalar;

Travmadan keyingi psixologik rehabilitatsiya;

Ota-onalar uchun psixosotsial treninglar;

Emotsional regulatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish;

Stress va xavotirni boshqarish texnikalarini o'rgatish;

Oiladagi qo'llab-quvvatlovchi muhitni shakllantirish;

Ijtimoiy xizmatlar va mahalla bilan hamkorlikni kuchaytirish.

Psixologik diagnostika va oilaviy muammolarni aniqlash. Zo'ravonlikka uchragan bolalar bilan ishlashning dastlabki bosqichi psixologik diagnostika hisoblanadi. Diagnostika orqali bolaning emotsional holati, travmatik tajribasi, oiladagi munosabatlar tizimi hamda zo'ravonlikning psixologik oqibatlari aniqlanadi. Amerikalik psixolog Carl Rogers insonning ichki kechinmalarini chuqur o'rganish va shartsiz qabul qilish tamoyili samarali psixologik yordamning asosi ekanligini ta'kidlagan. Uning nazariyasiga ko'ra, mutaxassis bolaning hissiy holatini baholash jarayonida samimiylilik, empatiya va qabul qilish tamoyillariga amal qilishi lozim.

Oilaviy konsultatsiya va oilaviy terapiya. Oilaviy terapiya zo'ravonlikka uchragan bolalar oilalarini qo'llab-quvvatlashning eng samarali usullaridan biridir. Murray Bowenning oilaviy tizimlar nazariyasiga ko'ra, oila yagona tizim bo'lib, undagi bir a'zoning muammosi barcha a'zolarga ta'sir qiladi. Shu sababli zo'ravonlik oqibatlarini bartaraf etishda faqat bola bilan emas, balki ota-onalar va boshqa oila a'zolari bilan ham ishlash zarur.

Travmadan keyingi psixologik rehabilitatsiya. Zo'ravonlik bolaning ruhiy rivojlanishida chuqur travmatik iz qoldiradi. Judith Herman travma nazariyasida xavfsizlik hissini tiklash, travmatik tajribani qayta ishlash va ijtimoiy munosabatlarni qayta tiklash rehabilitatsiyaning asosiy bosqichlari ekanligini ta'kidlaydi. Shu bois zo'ravonlikka uchragan bolalar bilan ishlashda psixokorreksion mashg'ulotlar, art-terapiya, o'yin terapiyasi va individual konsultatsiyalar muhim o'rin tutadi.

Ota-onalarning psixologik savodxonligini oshirish. Ko'plab tadqiqotlar ota-onalarning stress, xavotir va emotsional kuyish holatlari bolaga nisbatan salbiy munosabatlarni kuchaytirishini ko'rsatadi. Albert Banduraning ijtimoiy o'rganish nazariyasiga ko'ra, bolalar kattalarning xatti-harakatlarini kuzatish va ularga taqlid qilish orqali o'rganadilar. Agar ota-ona agressiv munosabatni namoyish etsa, bola ham kelajakda shu xulq modelini qabul qilishi mumkin.

Shu sababli ota-onalarga ijobiy tarbiya usullari, emotsional nazorat va konstruktiv muloqot ko'nikmalarini o'rgatish zo'ravonlikning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Emotsional regulatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish. Daniel Goleman emotsional intellekt nazariyasida insonning hissiyotlarini anglash va boshqarish qobiliyatini psixologik farovonlikning muhim omili sifatida ko'rsatadi. Zo'ravonlikka uchragan bolalar oilalarida ko'pincha emotsionalni boshqarish qiyinchiliklari kuzatiladi.

O'zaro qo'llab-quvvatlovchi muhitni shakllantirish. John Bowlby tomonidan ishlab chiqilgan bog'lanish nazariyasiga ko'ra, bola uchun eng muhim ehtiyojlardan biri xavfsiz emotsional bog'lanishdir. Ota-onaning mehr-muhabbati, e'tibori va qo'llab-quvvatlashi bolaning ruhiy barqarorligini ta'minlaydi.

Stress va emotsional kuyishning oldini olish. Amerikalik olim Christina Maslach emotsional kuyish nazariyasida uzoq davom etuvchi stress insonning hissiy va jismoniy resurslarini kamaytirishini asoslagan. Ota-onalarning emotsional kuyishi bolalar bilan munosabatlarga salbiy ta'sir ko'rsatadi va oiladagi nizolarni kuchaytiradi.

O'zbekiston Respublikasida bolalarni zo'ravonlikdan himoya qilish bo'yicha davlat siyosati. Yangi O'zbekiston sharoitida bolalar manfaatlarini himoya qilish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri etib belgilangan. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan bolalarni ijtimoiy himoya qilish tizimi tubdan takomillashtirildi. Xususan, "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlarining tashkil etilishi, ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining joriy etilishi, bolalarni zo'ravonlikning barcha shakllaridan himoya qilishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlarining qabul qilinishi ushbu yo'nalishdagi islohotlarning amaliy ifodasidir.

Natijalar va muhokama

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, zo'ravonlikka uchragan bolalar bilan ishlashda faqat bolaning psixologik holatini tiklash yetarli emas. Amaliyotda oilaning barcha a'zolari bilan kompleks psixologik ish olib borilgandagina barqaror va uzoq muddatli ijobiy natijalarga erishish mumkin. Chunki bola oilaviy tizimning ajralmas qismi bo'lib, undagi har qanday emotsional yoki ijtimoiy o'zgarish bolaning ruhiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli zamonaviy psixologik xizmatlar oilani yagona psixologik tizim sifatida baholab, barcha a'zolarining emotsional holati va o'zaro munosabatlarini tahlil qilishga alohida e'tibor qaratmoqda.

Ilmiy tadqiqotlar natijalariga ko'ra, zo'ravonlikka duch kelgan bolalarda travmadan keyingi stress buzilishi, xavotir, depressiv holatlar, emotsional beqarorlik, tajovuzkorlik yoki aksincha, ijtimoiy yakkalanish kabi psixologik muammolar tez-tez uchraydi. Ushbu salbiy holatlar ota-onalarning psixologik qo'llab-quvvatlashi va mutaxassislar tomonidan ko'rsatiladigan tizimli yordam orqali sezilarli darajada kamayishi mumkin. Ayniqsa, oilaviy terapiya, individual psixologik maslahat, art-terapiya, o'yin terapiyasi hamda psixosotsial mashg'ulotlarning uyg'un qo'llanilishi bolaning emotsional barqarorligini tiklashda yuqori samaradorlikni ta'minlaydi.

Zo'ravonlikka uchragan bolalar oilalarini qo'llab-quvvatlash jarayonida multidissiplinar yondashuv muhim o'rin egallaydi. Psixolog, pedagog, ijtimoiy xodim, shifokor, huquqni muhofaza qiluvchi organlar va mahalla institutlari o'rtasidagi hamkorlik bolaning manfaatlarini kompleks himoya qilish imkonini beradi. Bunday hamkorlik oiladagi muammolarni erta aniqlash, xavf omillarini kamaytirish, ota-onalarga zarur psixologik va ijtimoiy yordam ko'rsatish hamda bolani xavfsiz muhit bilan ta'minlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, ota-onalarning psixologik kompetensiyasini oshirish zo'ravonlikning takrorlanish xavfini kamaytiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Psixoedukatsion dasturlar orqali ota-onalarda bolalar psixologiyasi, konstruktiv muloqot, nizolarni tinch yo'l bilan hal etish, stressni boshqarish va emotsional o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish mumkin. Bunday dasturlar oiladagi o'zaro ishonchni mustahkamlaydi, ijobiy tarbiya usullarini keng qo'llashga xizmat qiladi hamda bolalarning xavfsiz rivojlanish muhiti yaratilishiga yordam beradi.

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi psixologik yordam ko'rsatishning yangi shakllarini ham kengaytirmoqda. Onlayn psixologik konsultatsiyalar, ishonch telefonlari, mobil ilovalar va masofaviy psixologik maslahat platformalari zo'ravonlikka uchragan bolalar hamda ularning oilalariga tezkor va malakali yordam ko'rsatish imkoniyatini yaratmoqda. Ayniqsa, chekka hududlarda yashovchi oilalar uchun masofaviy psixologik xizmatlar psixologik yordamning ommabopligini va foydalanish imkoniyatlarini oshirmoqda.

Xulosa va takliflar. Davlat tomonidan oilalarda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish, ota-onalarning mas'uliyatini oshirish, bolalarga nisbatan zo'ravonlikning oldini olish va jabrlangan bolalarga kompleks yordam ko'rsatish bo'yicha tizimli choralar amalga oshirilmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zo'ravonlikka uchragan bolalar oilalarini psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash ko'p qirrali va tizimli yondashuvni talab qiladi. John Bowlby, Lev Vygotskiy, Murray Bowen, Carl Rogers, Albert Bandura, Daniel Goleman va Christina Maslachlarning ilmiy qarashlari oilaviy munosabatlar, emotsional bog'lanish, ijtimoiy o'rganish hamda ruhiy salomatlikning bolaning rivojlanishidagi o'rnini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

BMT, UNICEF va MDH davlatlari tajribasi zo'ravonlikka uchragan bolalarni reabilitatsiya qilishda oilaviy terapiya, psixologik maslahat, emotsional regulyatsiya va ota-onalarning psixologik savodxonligini oshirish muhim ekanligini ko'rsatmoqda. O'zbekistonda ham bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar, "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari faoliyati va bolalarni himoya qilishga qaratilgan davlat dasturlari zo'ravonlikning oldini olish hamda bolalar farovonligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Shunday qilib, zo'ravonlikka uchragan bolalar oilalarini psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash nafaqat bolaning ruhiy salomatligini tiklash, balki oilada sog'lom emotsional muhit yaratish, ijtimoiy moslashuvni kuchaytirish va kelajak avlodning barkamol rivojlanishini ta'minlashning muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] O'zbekiston Respublikasining "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2008.
- [2] O'zbekiston Respublikasining "Bolalarni zo'ravonlikning barcha shakllaridan himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2024.
- [3] Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2022. – 464 b.
- [4] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish hamda "Inson" ijtimoiy xizmatlar markazlari faoliyatini tashkil etishga oid farmon va qarorlari. – Toshkent, 2023–2025.
- [5] Bandura A. Social Learning Theory. – Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1977. – 247 p.
- [6] Bowlby J. Attachment and Loss. Vol. 1: Attachment. – New York: Basic Books, 1969. – 401 p.
- [7] Bowen M. Family Therapy in Clinical Practice. – New York: Jason Aronson, 1978. – 584 p.
- [8] Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development. – Cambridge: Harvard University Press, 1979. – 330 p.
- [9] Goleman D. Emotional Intelligence. – New York: Bantam Books, 1995. – 352 p.

2021